روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران

جام جم

ویژه فرهنگ

به انگیزه روز بزرگداشت شاهچراغ(ع) و نمایشگاه کتاب

آثار مکتوب با موضوع حضرت احمدبن موسی را بررسی کردیم

قهرمان دفاع از ولایت

آزاده موذن جامی

صفحه ۵

معرفی ویژه‌برنامه‌های نمایشگاه کتاب تهران در گفت‌وگو با دست‌اندرکاران آنها

به تماشای یار مهربان

۶

«جام‌جم» در سالگرد رسوایی صهیونیست‌ها وضعیت آنها در جهان معاصر را بررسی می‌کند

طنین فلسطین آزاد در صحنه هنر

۸

در گفت‌وگوی «جام‌جم» با انسیه‌سادات هاشمی در سالگرد روز نکبت بررسی شد

ادبیات وطن حقانیت فلسطین

۱۱

گزارش

به انگیزه روز بزرگداشت شاهچراغ(ع) و نمایشگاه کتاب، آثار مکتوب با موضوع حضرت احمدبن موسی را بررسی کردیم

قهرمان دفاع از ولایت

آرش شفاعی
گروه فرهنگ و هنر

امروز در ایام دهه کرامت، روز بزرگداشت حضرت احمد بن موسی الکاظم(ع) مشهور به شاهچراغ نام‌گذاری شده است. حضرت احمد بن موسی علاوه بر انتساب مستقیم به امام معصوم، خود از فقهای شیعه و راویان حدیث است و از فضایل علمی و شخصیتی او سخن‌های بسیار گفته شده است. شاید مهم‌ترین نقش او در تثبیت ولایت و امامت برادر بزرگوارش حضرت امام رضا(ع) و خنثی‌کردن توطئه عباسیان در ایجاد اختلاف بین بزرگان شیعه و به‌خصوص فرزندان امام کاظم(ع) برای جانشینی آن امام باشد. حرم مطهر او در شیراز، پس از حرم برادرش حضرت رضا(ع) و خواهرش حضرت معصومه(س) محترم‌ترین زیارتگاه مردم ایران از دیرباز بوده است. این مزار تا دوران عضدالدوله دیلمی بر همگان پوشیده بود تا زمانی که به امیر دیلمی خبر دادند پیرزنی که در خانه‌ای گلی زندگی می‌کند، هر شب جمعه، چراغی در نهایت روشنایی را در بالای تل خاکی نزدیک خانه‌اش می‌بیند. امیر به خانه پیرزن رفت و شب‌هنگام پیرزن نوری تابنده‌تر از همیشه دید و بی‌اختیار سه مرتبه فریاد زد: «شاه! چراغ» و از آن به بعد به شاه چراغ معروف شد و با بررسی دیدگاه‌های اهل نظر و دانشمندان به این یقین رسیدند که آن مزار از احمد بن موسی الکاظم(ع) است.

سکوت سینمای ایران

باید بپذیریم که درباره این مدافعان بزرگ حریم ولایت، کار نمایشی و حتی تألیفی کمی کرده‌ایم و مردم با زندگی ایشان چندان آشنایی ندارند. گذشته از سکوت سینمای ایران در برابر این شخصیت و ساخت آثار نمایشی و تصویری درباره دوران حساس و پرتلاطم دوران عباسی، به‌خصوص مقطع امامت امام کاظم و جانشینی امام رضا(ع)، آثار ما هم عمدتا با رویکردی پژوهشی نوشته شده و برای آگاهی عموم مردم با این دوران آثار چندانی نداریم. علاوه بر شخصیت خود حضرت شاهچراغ، رویدادهای دیگری که به ایشان و حرم‌شان مرتبط می‌شود از جمله حملات تروریستی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به زائران این حرم مطهر، ظرفیت‌های داستانی و سینمایی زیادی دارد که باید مورد توجه هنرمندان قرار گیرد.

کتابی برای اهل پژوهش

آنهایی که در کار پژوهش و تحقیق در حوزه‌های مختلف دستی دارند، می‌دانند کتاب‌هایی که در زمینه جمع‌آوری اسناد و گردآوری پژوهش‌های پیشینی درباره یک موضوع نگاشته می‌شود، تا چه حد راهگشای پژوهشگران بعدی است. بنیاد فارس‌شناسی چند سال پیش به دو پژوهشگر این استان؛ فرید کامگار و علی احسانی‌مقدم سفارش داد که در زمینه آثار و اسناد مرتبط با شاهچراغ کتابی گردآوری کنند و نتیجه کار آنان کتاب «کتابشناسی احمدبن موسی شاهچراغ (ع)» شده که نشر آثار ماندگار در شیراز آن را منتشر کرده است. این کتاب با ارائه شرح حال مفصلی درباره این امامزاده بزرگوار آغاز می‌شود و سپس ردپای تحقیقات درباره ایشان را در کتاب‌ها و مقالات، روزنامه‌ها، آثار تلویزیونی و تصویری، اسناد مکتوب و نسخ خطی پیگیری می‌کند. البته متاسفانه این کتاب که بیشتر به کار محققان می‌آید، کمیاب است و در نمایشگاه امسال هم نمی‌توانید آن را پیدا کنید ولی از طریق کتابخانه‌های عمومی و کتابفروشی‌ها قابل دستیابی است.

نقش تاریخی در دفاع از ولایت

نکته مهمی که درباره زندگی حضرت شاهچراغ باید به آن اشاره کرد، نقش تاریخی ایشان در قیام به خونخواهی شهادت حضرت امام رضا(ع) است. اگر درباره این حرکت انقلابی حضرت شاهچراغ دوست دارید بیشتر بخوانید و بدانید «چلچراغ شیراز: تحلیلی از قیام احمدبن‌موسی و برادران امام رضا(ع)» کتاب خوب و جامعی است. این کتاب را جلیل عرفان‌منش، داستان‌نویس و فیلمنامه‌نویس شیرازی نوشته که دکتری پژوهش هنر دارد و آثار پژوهشی او بر حوزه تاریخ اسلام به‌خصوص دوران هجرت امام رضا(ع) متمرکز است. نویسنده در این کتاب به بررسی پیدایش فرقه‌های مذهبی پس از شهادت هفتمین امام(ع) و تلاش خلفای عباسی برای تحریک گروه‌های مختلف شیعی جهت تقابل با یکدیگر و تضعیف اقتدار سیاسی امامت پرداخته و نقش بزرگ و تاریخی حضرت احمد بن موسی(ع) در اعلام بیعت خود با برادرش علی بن موسی(ع) و ناکام‌گذاشتن تحرکات عباسیان را به‌خوبی نشان داده است. عناوین فصل‌های این کتاب عبارتند از: شخصیت و فضایل احمد بن موسی(ع)، قیام احمد بن موسی(ع)، شهادت احمد بن موسی(ع)، نکته‌هایی درباره مدفن احمد بن موسی(ع)، آیا شخصیت مدفون در شیراز، احمد بن موسی کاظم علیه‌السلام است؟ و نکته‌هایی درباره خبر پیدایش مرقد احمدبن موسی(ع). ویژگی قابل توجه این کتاب، نثر پاکیزه و خوشخوان آن است که نتیجه ویراستاری سیدجلال قیامی‌میرحسینی، شاعر و ادیب خراسانی است. این کتاب را بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی منتشر کرده و می‌توانید آن را از غرفه آستان قدس رضوی در نمایشگاه تهیه کنید.

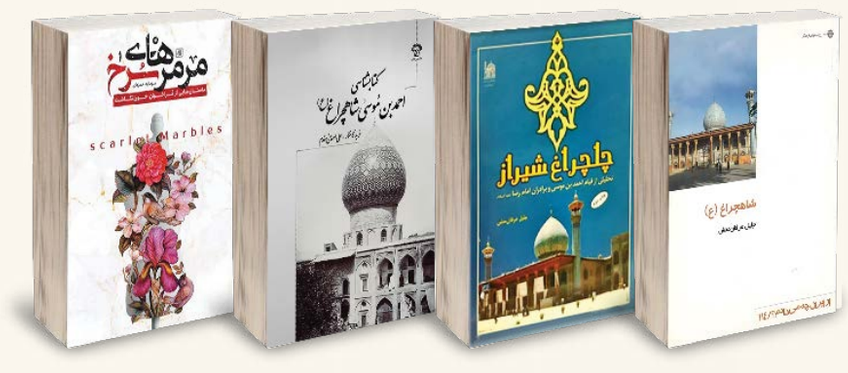
کتابی برای مخاطبان عمومی

از جلیل عرفان‌منش یک کتاب دیگر هم در زمینه زندگی حضرت شاهچراغ نوشته شده و در نمایشگاه مجازی کتاب در دسترس است که این کتاب برای مخاطبان عمومی کتاب که دوست دارند درباره حضرت شاهچراغ بیشتر بدانند، مورد استفاده بیشتری است. دفتر پژوهش‌های فرهنگی چند سالی است که در ذیل مجموعه‌ای به نام «از ایران چه می‌دانم؟» آثاری را در حوزه‌های مختلف ایران‌شناسی از ادبیات و اسطوره تا مشاهیر و مکان‌ها و طبیعت منتشر می‌کند.

صدوچهاردهمین کتاب از این مجموعه، «شاهچراغ» نام دارد که نویسنده‌اش جلیل عرفان‌منش است. در این کتاب، شخصیت، فضایل اخلاقی، مسأله امامت پس از امام کاظم(ع)، اوضاع سیاسی و اجتماعی دوران خلافت عباسی، مسأله ولایتعهدی امام رضا(ع)، سکونت شاهچراغ در فارس و... بررسی شده است. همچنین در کتاب اقوال مطرح در جانبداری از امامت احمد بن موسی(ع) مورد نقد و تحلیل قرار گرفته است و نیز پژوهشی درباره نحله‌های دینی مختلف در آن زمان و عوامل مؤثر در تفریق این فِرَق ارائه شده و نویسنده در پایان پیشینه تاریخی آرامگاه احمد بن موسی(ع) را به اجمال شرح داده است.

روایت یک عملیات ترور

همان‌طور که می‌دانید حرم مطهر حضرت شاهچراغ در یکی، دو سال گذشته هدف دو حمله تروریستی قرار گرفت. در نخستین حمله که در ۴ آبان ۱۴۰۱ صورت گرفت، ۱۳ نفر از زائران این حرم مطهر مظلومانه در خون خود غلتیدند. بعد از آن تشکل بانوان نویسنده انقلابی(بنا) فراخوانی به نام خون‌نگاشت درباره شهدای حرم شاهچراغ(ع) و شهدای اغتشاشات آن سال برگزار و از نویسندگان دعوت کرد، درباره این رویداد داستان کوتاه بنویسند. حاصل این فراخوان کتابی است به نام «مرمرهای سرخ» که به سرپرستی سودابه حمزه‌ای تدوین شده و انتشارات کتاب جمکران آن را به بازار کتاب عرضه کرده و در نمایشگاه کتاب تهران هم عرضه شده و می‌توانید آن را از غرفه این انتشارات، جنب در ۸۳ شبستان اصلی تهیه کنید. ویژگی داستان‌های این مجموعه این است که تقریبا همزمان با رویداد اصلی نگاشته شده و نویسندگان در اوج احساسات خود قرار داشته‌اند؛ برای همین سعی کرده‌اند با نگارش داستان‌هایی که به جنبه‌های گوناگون ماجرا می‌پردازد، مخاطبان خود را هم درگیر کنند. واکنش سریع داستان‌نویسان به حمله تروریستی به زائران حرم مطهر شاهچراغ(ع) البته باعث نشده ما با داستان‌هایی ضعیف و شتاب‌زده روبه‌رو باشیم و تعدادی از داستان‌های مجموعه، واقعا خوب و خواندنی هستند.

قدمت بنا
قرن هفتم در دوران اتابکان فارس

گنبد
به شکل سروک با پوششی از کاشی معرق با طرح اسلیمی، در ساق گنبد کتیبه‌ای از سوره فتح به خط ثلث

تزئینات داخلی
آینه‌کاری ساده و رنگی به همراه مقرنس‌ها و کاربندی‌ها به همراه کتیبه‌هایی به خط ثلث و نستعلیق بر دیواره‌ها

ضریح
از جنس نقره با سه کتیبه به خط ثلث و نستعلیق و آیاتی از سوره‌های نور و انسان و نیز قصیده‌ای به فارسی

ثبت ملی
۱۳۱۸ شمسی

قدمت کتابخانه
تأسیس قرن هشتم و توسعه قرن دهم

مشاهیر مدفون
سیدمیرمحمد عابد فرزند دیگر امام کاظم(ع)، شهید سیدعبدالحسین دستغیب، آیت‌ا... حسنعلی نجابت، وصال شیرازی، آیت‌ا... عبدالحسین حائری شیرازی و...